राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक : रानिआ/जिपपंस-२०१७/प्र.क्र.७/का-७,
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरू चौक,
मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : २५ जानेवारी, २०१७.

प्रति,
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई व मुंबई उपनगर वगळून)
सर्व महानगरपालिका आयुक्त

विषय:- मुंबई उच्च न्यायालयाच्या नागपूर खंडपीठात दाखल झालेली जनहित याचिका क्रमांक-७८/२०१४, इंद्रधनु विरुध्द भारत सरकार व इतर.
संदर्भ:- राज्य निवडणूक आयोगाचे पत्र क्रमांक-रानिआ-२०१५/प्र.क्र.९/ प्रकल्प कक्ष, दिनांक २७/५/२०१५.

महोदय/महोदया,

उपरोक्त विषयाबाबत मुंबई उच्च न्यायालयाच्या नागपूर खंडपीठातील राज्य निवडणूक आयोगाचे वकील ॲड जे. बी कासट यांनी आयोगास पाठविलेले दिनांक १४/१/२०१७ चे पत्र व उच्च न्यायालयाने उपरोक्त याचिकेमध्ये दिनांक १२/१/२०१७ रोजी पारित केलेल्या अंतरिम आदेशाची प्रत सोबत जोडली आहे. सदर याचिकेची पुढील सुनावणी दिनांक २/२/२०१७ रोजी होणार असून, त्यावेळी दिव्यांग मतदारांना मतदानाचा हक्क बजावता यावा याहष्टीने मतदान केंद्रावर रॅम्प व हॅण्ड रेल्स यासारख्या कोणत्या सुविधा पुरविण्यात येतील, याबाबत आयोगाच्या वतीने भूमिका मांडावयाची आहे.

२. यासंदर्भात नमूद करण्यात येते की, राज्य निवडणूक आयोगाने संदर्भांकित अनुक्रमांक-१ येथे दिनांक २७/५/२०१५ च्या पत्रान्वये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मतदान केंद्र निश्चिती व आदर्श मतदान केंद्र निर्मितीबाबत सविस्तर सूचना दिलेल्या आहेत. सदर पत्रातील परिच्छेद-३(x)(a) व (b) मध्ये पुढीलप्रमाणे सूचना देण्यात आलेल्या आहेत :-

(a) मतदान केंद्र शक्यतोवर तळमजल्यावर ठेवावे. शहरी भागात ते अपवादात्मक परिस्थितीत पहिल्या मजल्यावर असेल तर तेथे लिफ्टची सोय असावी वा मानवी डोलीची व्यवस्था करावी.

(b) मतदान केंद्रावर वृध्द/अपंग व्यक्तींना सोयीचे व्हावे म्हणून रॅम्पची सोय असावी. कायमस्वरुपी रॅम्प नसल्यास तात्पुरती व्यवस्था करावी.

३. राज्य निवडणूक आयोगाने माहे फेब्रुवारी-२०१७ मध्ये होणाऱ्या १० महानगरपालिका, २५ जिल्हा परिषदा व २८३ पंचायत समित्यांच्या सार्वत्रिक निवडणुकीचा कार्यक्रम दिनांक ११/१/२०१७ रोजी जाहीर केलेला आहे. तरी या निवडणुकांमध्ये दिव्यांग व्यक्तींना मतदानाचा हक्क सुलभ रितीने बजावता यावा यासाठी आवश्यक त्या सुविधा निश्चितपणे पुरविण्यात येतील याची कृपया दक्षता घेण्यात यावी.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(नि. ज. वागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

सोबत : वरीलप्रमाणे

प्रत:-
सर्व विभागीय आयुक्त

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

क्रमांक-रानिआ/जिपपंस-२०१७/प्र.क्र.७/का.७,
नवीन प्रशासन भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा रोड, मुंबई ४०० ०३२
दिनांक:- १८/०२/२०१७

प्रति,
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई व मुंबई उपनगर वगळून)
सर्व महानगरपालिका आयुक्त

विषय :- दिव्यांग व्यक्तींना मतदान करता येणे शक्य व्हावे यासाठी मतदान केंद्रावर आवश्यक सुविधा पुरविण्याबाबत...

संदर्भ :- १. राज्य निवडणूक आयोगाचे पत्र क्र.रानिआ-२०१५/प्र.क्र.९/प्रकल्प कक्ष, दिनांक २७/०५/२०१५.

२. राज्य निवडणूक आयोगाचे पत्र क्र.रानिआ/जिपपंस-२०१७/प्र.क्र.७२का.७, दिनांक २५/०१/२०१७.

महोदय/महोदया,

राज्य निवडणूक आयोगाच्या संदर्भांकित अनुक्रमांक १ येथील दि.२७/०५/२०१५ च्या पत्रान्वये मतदान केंद्र निश्चितीबाबत सविस्तर सूचना देण्यात आलेल्या आहेत. सदर पत्रातील परिच्छेद 3(x)(a) व (b) मध्ये पुढीलप्रमाणे सूचना देण्यात आलेल्या आहेत.

(a) मतदान केंद्र शक्यतोवर तळमजल्यावर ठेवावे. शहरी भागात ते अपवादात्मक परिस्थितीत पहिल्या मजल्यावर असेल तर तेथे लिफ्टची सोय असावी वा मानवी डोलीची व्यवस्था करावी.

(b) मतदान केंद्रावर वृध्द / अपंग व्यक्तींना सोयीचे व्हावे म्हणून रॅम्पची सोय असावी. कायमस्वरुपी सोय नसल्यास तात्पुरती व्यवस्था करावी.

२. राज्य निवडणूक आयोगाने माहे फेब्रुवारी, २०१७ मध्ये होणाऱ्या १० महानगरपालिका, २५ जिल्हा परिषदा व २८३ पंचायत समित्यांच्या सार्वत्रिक निवडणुकीचा कार्यक्रम दि.११/०१/२०१७ रोजी जाहीर

केलेला आहे. या निवडणुकांमध्ये दिव्यांग व्यक्तींना मतदानाचा हक्क सुलभरितीने बजावता यावा यासाठी आवश्यक त्या सुविधा निश्चितपणे पुरविण्यात येतील याची दक्षता घेण्यात यावी असे आपणास आयोगाच्या संदर्भांकित अनुक्रमांक २ येथील पत्रान्वये कळविण्यात आलेले आहे.

३. यासंदर्भात मुंबई उच्च न्यायालयाच्या नागपूर खंडपीठाने जनहित याचिका क्र.७८/२०१४ मध्ये दि.०९/०२/२०१७ रोजी पारित केलेल्या अंतरिम आदेशाची प्रत सोबत जोडली आहे. सदर आदेशामध्ये असे निर्देश देण्यात आले आहेत की, आयोगाच्या दि.२५/०१/२०१७ च्या पत्रात नमूद केलेल्या सुविधा सर्व मतदान केंद्रांवर परिणामकारकरित्या पुरविल्या जातील याची निवडणूक आयुक्तांनी खात्री करुन घ्यावी. तसेच पत्रात नमूद केल्याप्रमाणे सुविधा पुरविल्या न गेल्यास निवडणूक आयुक्तांविरुध्द न्यायालय योग्य ती कारवाई करेल असेही न्यायालयाच्या आदेशात नमूद करण्यात आले आहे.

४. वरील परिस्थितीत आयोगाच्या दि.२५/०१/२०१७ च्या पत्रान्वये देण्यात आलेल्या सूचनांची काटेकोरपणे अंमलबजावणी करण्यात येईल याची दक्षता घेण्यात यावी अशा सूचना सर्व निवडणूक निर्णय अधिकारी यांना तात्काळ देण्यात याव्यात. तसेच यामध्ये काही त्रुटी राहिल्यास त्यासाठी संबंधित निवडणूक निर्णय अधिकारी यांना व्यक्तिश: जबाबदार धरण्यात येईल ही बाबदेखील त्यांच्या निदर्शनास आणून देण्यात यावी ही विनंती.

मा.राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(नि. ज. वागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग

Bombay High Court

IN THE HIGH COURT OF JUDICATURE AT BOMBAY
NAGPUR BENCH AT NAGPUR

P.I.L. NO.78 OF 2014
["Indradhanu" the non-Governmental Organization and others .vs. The Union of India and others]

Office Notes, Office Memoranda of Coram, appearances, Court's orders of directions and Registrar's orders	Court's or Judge's orders
	Shri A.J. Gilda, Advocate for the petitioners, Shri A.M. Joshi, Advocate for respondent nos.1, 2, 11 and 14, Shri D.P. Thakre, Additional Government Pleader for respondent nos.5, 6, 12 and 13, Shri J.B. Kasat, Advocate for respondent no.7. .... CORAM : B.R. GAVAI AND KUM. INDIRA JAIN, JJ. DATED : FEBRUARY 09, 2017. In pursuance to our order dated 12.1.2017, pursis is filed on behalf of the Election Commissioner. Along with pursis, communication dated 25.1.2017 addressed to all the Collectors and the Municipal Commissioner has been annexed. The perusal of the said communication would reveal that directions have been issued to the Election Commissioner to provide facilities for different persons. Shri Anup Gilda, the learned counsel for the petitioners, submits that though such circulars are issued, they are not followed. We, therefore, direct the Election Commissioner to ensure that the facilities as provided in the communication dated 25.1.2017 are effectively provided by everybody.

We make it clear that in event the facilities as stipulated in the communication dated 25.1.2017 are not provided, this court may take such action against Election Commissioner as is found appropriate.

Stand over to 10.2.2017.

JUDGE JUDGE

Gulande, PA

Bombay High Court

मतदान कक्ष ...

राज्य निवडणूक आयोग,महाराष्ट्र

क्रमांक- रानिआ/जिपपंस-२०१७/प्र.क्र.७/का.७
नवीन प्रशासकीय भवन, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मादाम कामा मार्ग,मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक : २८ नोव्हेंबर, २०१७

प्रति,
सर्व जिल्हाधिकारी (मुंबई व मुंबई उपनगर वगळून)
सर्व महानगरपालिका आयुक्त.

विषय :- मुंबई उच्च न्यायालयाच्या नागपूर खंडपीठात दाखल झालेली जनहित याचिका क्र.७८/२०१७ इंद्रधनु विरुध्द भारत सरकार व इतर.

संदर्भ :- १) राज्य निवडणूक आयोगाचे पत्र क्र. रानिआ-२०१५/प्र.क्र.९/प्रकल्प कक्ष, दि. २७/५/२०१५
२) राज्य निवडणूक आयोगाचे समक्रमांकाची दि. २५/१/२०१७ व १८/२/२०१७ ची पत्र.
३) मुंबई उच्च न्यायालयाच्या नागपूर खंडपिठाने जनहित याचिका क्र. ७८/२०१४ मध्ये दि. १३/९/२०१७ रोजी दिलेले आदेश. (प्रत सलग्न)

महोदय / महोदया,

राज्य निवडणूक आयोगाने संदर्भांकीत पत्रान्वये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये दिव्यांग व्यक्तींसाठी मतदान केंद्रावर उपलब्ध करुन द्यावयाच्या सुविधांबाबत सविस्तर सूचना यापूर्वीच दिल्या आहेत. मा. उच्च न्यायालयाच्या नागपूर खंडपीठाने जनहित याचिका क्र. ७८/२०१४ मध्ये दि. १३/९/२०१७ रोजी दिलेल्या आदेशान्वये या पुढील काळात होणाऱ्या निवडणुकांमध्ये मतदान केंद्रांची निश्चिती करताना पुरेशी काळजी घ्यावी तसेच मतदान केंद्रावर लाकडी रॅम्प, व्हिलचेअर इ. सुविधा पुरविण्यात याव्यात असे आदेश दिलेले आहे. तरी या आदेशानुसार स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये मतदान केंद्रावर आवश्यक त्या सर्व सुविधा उपलब्ध करुन दिल्या जातील याची कृपया दक्षता घेण्यात यावी.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

आपला,
(स्वाक्षरी)
(नि. ज. वागळे)
अवर सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

D:\MAHALE\Wagale\इंद्रधनु याचिका.docx

To be Returned to this Court immediately after compliance.

Civil C-II — 19009/2017
Nagpur, Dated : 03/11/2017

Directive Writ
F.F. 14/02/2018

राज्य निवडणूक आयोग
जा.क्रमांक 90481
दिनांक 9.11.19...

IN THE HIGH COURT OF JUDICATURE AT BOMBAY, NAGPUR BENCH, NAGPUR

PUBLIC INTEREST LITIGATION NO. 78 OF 2014.

"Indradhanu" the non-Governmental Organization through its Secretary Manohar Govind Urkude Nagpur and Another ... PETITIONERS

VERSUS

The Union of India through its Principal Secretary, Department of Urban Development, New Delhi and Others ...RESPONDENTS

To,

R – 1) The Union of India through its Principal Secretary, Department of Urban Development, Central Government, New Delhi.
R – 2) The Union of India through its Secretary, Department of Social Justice and Empowerment, Central Government, New Delhi.
R – 3) The Chief Commissioner of Disabilities, Sarojini House, 6, Bhagwan Dass Road, New Delhi – 1.
R – 4) The Indian Institute of Architects, through its Chairman, Nagpur Centre, Sriram Towers, Station Road, Nagpur.
R – 5) The State of Maharashtra through its Principal Secretary, Urban Development Department, Mantralaya, Mumbai – 400 032.
R – 6) The Public Works Department, through Chief Engineer, Nagpur.
R – 7) The Nagpur Municipal Corporation (NMC), through the Municipal Commissioner, Civil Lines, Nagpur.
R – 8) The Nagpur Improvement Trust (NIT) Nagpur through its Chairman, Station Road, Civil Lines, Nagpur.
R – 9) The Maharashtra State Road Development Corporation through its Chairman, Nepeansee Road, Mumbai.
R – 10) The Maharashtra State Road Transport Corporation, through its Chairman, "M.V. Bhavan", Mumbai.
R – 11) The Central Public Works Department, through Superintending Engineer, CGO Complex, Seminary Hills, Nagpur.
R – 12) The Commissioner of Police, Nagpur Division, Nagpur.
R – 13) The Collector, Nagpur Division, Nagpur.
R – 14) The Post Master General, Nagpur Region, Nagpur.
R – 15) The Election Commissioner, State of Maharashtra, Mumbai.

Whereas the above matter was listed before this Court on 13/09/2017. And upon hearing Shri Annop J. Gilda, learned counsel for the Petitioners, Shri D.P.Thakre, learned Additional Government Pleader for respondent nos. 5, 6, 12 and 13, Shri J.B.Kasat, learned counsel for respondent no. 7 and Shri S.M.Puranik, learned counsel for respondent no. 8 NIT. Ms. Bhagyashree Reddy, learned counsel h/f Shri V.H.Kedar, Advocate appeared for respondent no. 10.

The Court passes the following order :

CORAM : B.P.DHARMADHIKARI & ARUN D. UPADHYE, JJ.
DATED : 13/09/2017.

(Xerox copy of the Court's order dt. **13/09/2017** is enclosed herewith)

It is hereby accordingly ordered that the above Court's order be carried out & complied with scrupulously.

Witness DR. MANJULA CHELLUR, Chief Justice at Bombay, aforesaid this 13/09/2017.

By the Court,

Assistant Registrar
High Court of Bombay
Nagpur Bench, Nagpur

121(15/15)

IN THE HIGH COURT OF JUDICATURE AT BOMBAY
: NAGPUR BENCH : NAGPUR.

PUBLIC INTEREST LITIGATION NO. 78 OF 2014
"INDRADHANU", THE N.G.O., NAGPR THRU, ITS SECRETARY AND ANOTHER
VERSUS
THE UNION OF INDIA, THRU. ITS PRI. SECY., DEPTT. OF URBAN DEVPT. AND OTHERS

Office Notes, Office Memoranda of Coram, appearances, Court's Orders or directions and Registrar's order	Court's or Judge's Order

CORAM: B. P. DHARMADHIKARI &
ARUN D. UPADHYE, JJ.

DATED : 13th SEPTEMBER, 2017.

1. Heard Shri Anoop J. Gilda, learned counsel for the petitioners, Shri D.P.Thakre, learned Additional Government Pleader for respondent nos.5, 6, 12 and 13, Shri J.B. Kasat, learned counsel for respondent no.7 and Shri S. M. Puranik, learned counsel for respondent no.8 NIT. Ms. Bhagyashree Reddy, learned counsel h/f Shri V.H. Kedar, Advocate appeared for respondent no.10.

2. We have perused the order dated 07.3.2013 disposing of earlier Public Interest Litigation bearing P.I.L. No.42 of 2010. We find that as per DCR published on 05.4.2005, the facilities like parking, lifts, special toilets, ramps, railings, suitable place for drinking water etc. have been made compulsory. Taking note of these requirements, P.I.L. No.42 of 2010 was disposed of, about more than five years back.

Branch Copy

3. Shri Gilda, learned counsel for the petitioners submits that the position then prevailing and now obtained, has not undergone much change. He states that under the scheme with logo *"Sugamya Bharat"*, some special efforts are being taken to see that specially abled persons are not discriminated and they can use all the facilities. He points out that after 07.3.2017 till date, no development or progress in the matter has been brought on record.

4. The learned counsel appearing for the respective respondents dispute this.

5. As this is not an adversary litigation, we do not wish to go into the correctness or otherwise of the contentions. The fact shows that about 51 buildings of the State Government have been identified, which need to be made accessible. The funds are already reserved therefor, but the Central Government has pointed out that it has received proposals only in respect of 36 buildings. In relation to remaining 15 buildings, therefore, the proposals are still not received by the Central Government. Whether this submission of the Central Government is correct or then the reply thereto by the State Government is right, again cannot be of much relevance in this Public Interest Litigation. The fact remains that 15 buildings again at least, as on today, are unattended.

Branch Copy

5. Learned counsel for the Nagpur Municipal Corporation and Nagpur Improvement Trust are also seeking time to bring on record the progress made after 07.3.2013.

6. When D.C.R. is of 2005 and the orders of this Court in earlier P.I.L. No. 42 of 2010 are passed on 07.3.2013, we are not in a position to digest that even today the matter has remained unattended and we hold the respondents together responsible for the state of affairs.

7. We direct all the respondents to coordinate and to see that the facilities, as required by law, are placed / provided in all buildings within next four months i.e. in any case by 31st of January, 2018.

8. During arguments, Shri Gilda, learned counsel for the petitioners also pointed out that in current elections, at several polling centers, the specially abled persons could not cast their vote as they were not in a position to reach the place. Again, though the respondents want to refute this, we find that the respondents can, while selecting the buildings as polling booths in future, take necessary precaution and provide wheel chairs, wooden ramps and attendants to help such citizens. This arrangement shall also be made available in next ensuing elections in the State of Maharashtra, wherever it is needed.

Branch Copy

9. We also direct that if, after four months, we find that the facilities have not been made so available, we hold the Head of the concerned department of State Government or Central Government or then the Municipal Commissioner or Chairman of the Nagpur Improvement Trust or other similar / equivalent officer personally responsible for violation.

10. We list the matter for further consideration on 14th of February, 2018. Steno copy granted.

JUDGE JUDGE

Diwate

True Copy
Assistant Registrar
High Court of Bombay
Nagpur Bench, Nagpur

Branch Copy